

Jsoucí jako „ON“ i „MÉ ON“ / (ne-aktuální)

Existuje možnost interpretovat „ideu“ jako „ne-jsoucno“ resp. „negativní jsoucno“. Tím nemám ovšem na mysli, že idea je „nic“ (resp. že nic takového jako „idea“ vůbec není). Problém je skryt v tom, jak chápeme, co to je „býti“ a co to je „jsoucno“. Jeden z možných výkladů Aristotelovy formulace TO ON¹ É ON zní: „jsoucí, pokud jest“. Autor tohoto „vymezení“ ovšem věděl, že na „jsoucí, pokud jest“, se vztahuje jen jedna filosofická disciplína (pro něho: filosofická věda), kterou sám nepojmenoval, ale která mnohem později dostala jméno „ontologie“. Už tímto vymezením se nepřímou poukazuje na to, že jsoucí je něčím širším, rozsáhlejším, komplikovanějším, než jak může být uchopeno „ontologicky“: jsoucí (možná dokonce každé jsoucí – ale to je třeba vyšetřit) není jen jsoucím, pokud jest, nýbrž je také jsoucím, pokud není. Pouze Eleaté se pokusili o filosofický přístup ke jsoucímu, jako by k němu náležela jen ona „jsoucnost“, pokud je „jsoucí“, a jako by se mohlo naprosto obejít bez jsoucností, které „nejsou“. Tu se musíme – alespoň formálně (neboť vědoucí již ví, zatímco nevědoucí ještě netuší), ale prostě dotázat: jak může nějaká jsoucnost „nebýt“, jak může „být nejsoucí“? Ryze logicky se tato otázka musí jevit jako nesmyslná; jde tak o případ, kdy logika přestává pomáhat a stává se překážkou, která musí být překonána, „přeskočena“ tím, že přejdeme jakoby „k jinému rodu“ (jak říkal Aristotelés, a považoval to za chybu). Musíme totiž do tématu zapojit něco, nač jsme původně nepomyslili a co jsme tudíž – jakoby „se samozřejmostí“ – předem vyloučili, a to je čas a dění. Pokud „jsoucí“ pochopíme jako časové, tj. jako „dějící se“ neboli „událost“, ona „nesmyslnost“ náhle dostává „smysl“. Otvírá se nám totiž možnost pochopit událostné dění – přinejmenším a alespoň prozatímne – jako postupné vystřídávání jednotlivých „fází“ událostného jsoucího tak, jak v čase následují za sebou. A pak už je naprosto srozumitelné, že „aktuální“, tj. „právě jsoucí“ nemohou být všechny jsoucnosti takové události zároveň a najednou, nýbrž že některé mohou být – vztaženo k jedné právě jsoucí – „již ne-jsoucí“, protože jejich aktuální jsoucnost má událost již „za sebou“, zatímco jiné mohou být „ještě ne-jsoucí“, neboť k jejich aktuální jsoucnosti má teprve dojít. Zavedení času do našeho chápání „jsoucího“ (ve smyslu kon-krétního resp. „konkrescentního“ jsoucna, tj. série jsoucností, „srostlých“ v jediné, integrované jsoucno) ovšem znamená nejen zavedení „ne-jsoucího“ do „jsoucího“, které už nepřipouští nějaké další oddělení či odloučení bez popření jsoucího samého, ale také zavedení mnohosti dovnitř jednoty (sjednocenosti) jsoucího.

(Písek, 070101-1.)